

Jordbruksutskottets betänkande

1978/79:25

med anledning av propositionen 1978/79:127 om åtgärder för att främja sysselsättningen i Norrbotten jämte motioner

Propositionen

I propositionen 1978/79:127 bilaga 5 (jordbruksdepartementet) har regeringen

dels berett riksdagen tillfälle att ta del av vad i propositionen anförts om insatser inom jordbruksdepartementets område för att främja sysselsättningen i Norrbotten,

dels föreslagit riksdagen att till Särskilt stöd till jordbruk och skogsbruk m. m. i Norrbottens län för budgetåret 1979/80 under tionde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 30 000 000 kr.

Motioner

I motionen 1978/79:2251 av Per Petersson m. fl. (m) hemställs, såvitt nu är i fråga (yrkandena 1, 7 och 8) att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att 1. regeringen genom offertprincipen bör intressera domänverket för ökade skogsuttag och ökad skogsförnyelse i Norrbottens inland vid den s. k. skogsodlingsgränsen, 7. ett pilotprojekt bör genomföras för markavvattning av åkermark, 8. forskning och försök bör göras för att öka användningen av siklöja till mat,

I motionen 1978/79:2268 av Lars Werner m. fl. (vpk) föreslås, såvitt nu är i fråga (yrkandet 8), att riksdagen hos regeringen hemställer om förslag till åtgärder för upprustning av det norrbottniska jordbruket.

Utskottet

I föreliggande proposition läggs fram förslag om åtgärder för att främja sysselsättningen i Norrbotten. Förslagen beräknas sammanlagt kosta ca 1 000 milj. kr. De inriktas främst på åtgärder som långsiktigt kan förbättra sysselsättningen i länet.

I bilaga 1 till propositionen anför chefen för arbetsmarknadsdepartementet att det finns en rad projekt som har betydelse för sysselsättningsutvecklingen i Norrbotten och som bör genomföras men som inte är tillräckligt förberedda för att beslut skall kunna fattas nu. Det gäller utvinning av torv i Norrbotten, kraftvärmeverk i Luleå, särskilda åtgärder i glesbygderna, insatser inom turism och rekreation, byggande av avloppsreningsverk, åtgärder inom skogsbruket m. m. För dessa insatser bör finnas en särskild medelsram, som

bör stå till regeringens disposition för senare fördelning. I propositionen förordas att 160 milj. kr. anvisas för ändamålet under ett särskilt anslag för budgetåret 1979/80 benämnt Bidrag till sysselsättningsfrämjande åtgärder i Norrbottens län.

I bilaga 2 till propositionen framhåller chefen för arbetsmarknadsdepartementet vidare att det finns en rad mindre projekt som kan komma till utförande som beredskapsarbeten. Det gäller såväl statliga som kommunala investeringar. Bland projekten kan nämnas avloppsreningsanläggningar, dikningsarbeten, naturrastplatser och långtidsparkeringar m. m. utefter vägen mellan Kiruna och Riksgränsen, investeringar vid LKAB och SSAB samt skilda slag av arbeten inom den statliga tjänstesektorn.

Enligt propositionen bör Norrbottens län, utöver vad som vid fördelning på sedvanliga grunder av de reguljära anslagen till beredskapsarbeten faller på länet, tilldelas särskilda medel för sådana arbeten att fördelas av länsarbetsnämnden i samråd med länsstyrelsen. Länsarbetsnämnden bör tillämpa samma regler i fråga om bidragets storlek i enskilda fall m. m. som gäller för beredskapsarbeten i övrigt. Regeringens förslag innebär att utöver vad som har föreslagits i budgetpropositionen 1979 (prop. 1978/79:100 bil. 15 s. 8) 175 milj. kr. anvisas för detta ändamål nästa budgetår under anslaget Sysselsättningsskapande åtgärder.

Nu berörda delar av propositionen 1978/79:127 har hänvisats till arbetsmarknadsutskottet för beredning.

Delvis i anslutning till nyss omnämnda förslag redovisar chefen för jordbruksdepartementet i bilaga 5 till propositionen de åtgärder som är aktuella för jordbruksdepartementets del. Åtgärderna rör olika fält såsom turism och rekreation, skogsbruk, kommunala avloppsreningsverk samt jordbruk. Propositionen har i förevarande del överlämnats till jordbruksutskottet för beredning. Utskottet får med anledning härav anföra följande.

I propositionen framhålls att vid sidan av de traditionella basnäringarna i Norrbotten *turism* har fått en allt större betydelse för sysselsättningen. Olika turistanläggningar har framför allt haft betydelse för utvecklingen i de inre delarna av länet. Efter samråd med cheferna för handels- och bostadsdepartementen förordar chefen för jordbruksdepartementet att möjligheter skapas för att de insatser som redan har gjorts skall kunna fullföljas genom investeringsstöd till ytterligare ett antal i propositionen närmare angivna projekt. Kostnaderna för att genomföra åtgärderna bör enligt propositionen bestridas inom den särskilda medelsram för sysselsättningsskapande åtgärder och den extra medelsram för beredskapsarbeten som i det föregående berörs.

Vad i propositionen anförts om insatser för turism och rekreation föranleder ingen erinran från utskottets sida.

I propositionen betonas att *skogsbruket* är en viktig basnäring i Norrbotten. För sysselsättningen har näringen avgörande betydelse särskilt i glesbygden.

Den ger ett betydande bidrag till serviceunderlaget i dessa områden. Sedan budgetåret 1974/75 har staten anvisat särskilda medel för intensifierad skogsvård i norra Sverige. Syftet med detta stöd är att dels förbättra skogsindustrins råvaruförsörjning, dels skapa sysselsättning, både på kort och lång sikt. Till skillnad från vad fallet är i fråga om arbetsmarknadsmedlen till skogsbruket är syftet med detta stöd att skapa sysselsättning för dem som redan är verksamma i skogsbruket men som riskerar att friställas på grund av brist på ekonomiskt försvarbara arbetsuppgifter. Det har bedömts att ytterligare arbeten inom skogsbruket i Norrbotten som skulle kunna berättiga till 18 milj. kr. i statliga bidrag kan utföras under innevarande och nästa budgetår.

Medel härför bör enligt propositionen tas ur den medelsram för sysselsättningsskapande åtgärder i Norrbotten som tidigare berörts. Medlen bör enligt förslaget disponeras av skogsstyrelsen enligt de bestämmelser som gäller för ordinarie anslag till dessa ändamål.

Utskottet som vill erinra om att utskottet i tidigare sammanhang framhållit värdet av en intensifierad skogsvård i norra Sverige har inget att erinra mot i propositionen 1978/79:127 anförda synpunkter i fråga om statligt stöd till vissa ytterligare arbeten inom skogsbruket under innevarande och nästa budgetår.

Utskottet får tillfälle att återkomma till hithörande frågor från mera långsiktiga aspekter i samband med behandlingen av propositionen 1978/79:110 om riktlinjer för skogspolitiken m. m.

År 1977 beslöt riksdagen att lokaliseringssöd skulle kunna lämnas enligt *offertprincipen* (prop. 1976/77:100 bil. 17 s. 88, AU 1976/77:23, rskr 1976/77:296). Det innebär att det företagsekonomiska intresset kan förenas med det samhällsekonomiska genom att staten på offert från ett företag betalar särskild ersättning till företaget för att det vidtar åtgärder i regionalpolitiskt syfte, som staten önskar att företaget skall göra. Beslutet innebär att metoden fick användas bl. a. i samband med *ansträngningarna* att förbättra sysselsättningsmöjligheterna i Norrbotten. För verksamheten fastställdes en ram på 40 milj. kr. Hittills har endast en mindre del av ramen utnyttjats. I föreliggande proposition framhåller chefen för arbetsmarknadsdepartementet (bil. 1) att svårigheterna att uppnå avsedd sysselsättningsseffekt med övriga regionalpolitiska medel motiverar att offertförfarandet utnyttjas på ett mera systematiskt sätt än hittills. Överläggningar har därför inletts med Sveriges industriförbund i syfte att erbjuda ett antal större företag att lämna offerter för etablering av nya arbetstillfällen i Norrbotten.

I anslutning till nyssnämnda uttalanden i propositionen framhålls i motionen 2251 att offertprincipen snabbt bör prövas i stor skala. Det påpekas i sammanhanget att domänverket äger ca 600 000 ha produktiv skogsmark med ett skogsförråd om ca 30 miljoner skogskubikmeter ovan den s. k. skogsodlingsgränsen. Mycket av denna skog finns i Norrbotten. Enligt

motionen är stora arealer skog övermogen och håller på att ruttna bort. Stora delar av denna skog anses kunna förnyas med acceptabelt förnygringsresultat. I ett läge när industrin ropar efter råvara och bristen på arbetstillfällen är stor bör staten med användande av offertprincipen ge domänverket och andra möjlighet till försök i stor skala med avverkning och skogsförnyelse i dessa lägen i Norrbottens inland.

Den s. k. skogsodlingsgränsen berörs i förenämnda proposition om riktlinjer för skogspolitiken m. m. Som där redovisas (s. 34) finns denna gräns endast på den mark i norra Sverige som förvaltas av domänverket. Den drogs upp i början av 1950-talet. Domänverket har bedömt att det ovanför denna gräns tills vidare är så biologiskt och ekonomiskt tvivelaktigt att bedriva skogsbruk att någon sådan verksamhet inte skall förekomma. Undersökningar pågår för att finna lösningar på dessa problem. Resultaten kan inte väntas de närmaste 20 åren. Med stöd av skogsvårdslagen har för övrig mark i norra Sverige dragits upp den s. k. gränsen för svårförnygrad skog. Avverkning ovanför denna gräns får ske först efter tillstånd av skogsvårdsstyrelsen. Sådant tillstånd brukar ges om inga återväxtproblem väntas uppstå eller om en försiktig avverkning kan göras, s. k. fjällskogsblädning. Den avgjort största markägaren i dessa områden är staten. Men det finns också enskilda mindre skogsägare som har hela sitt skogsinnehav där och är beroende av detta för sin försörjning. Visst skogsbruk inom området är också av betydelse för sysselsättningen lokalt. Att helt hindra avverkning förefaller därför inte rimligt. Genom det nyss nämnda kravet på tillstånd kan allvarliga missgrepp undvikas i tid. Genom att länsstyrelsen också underrättas om planerade avverkningar föreligger ytterligare möjligheter att ingripa i de fall där naturvårdsintresset är särskilt starkt.

I den mån områden finns där utifrån nyss redovisade synpunkter acceptabla skäl kan anföras för vidtagande av skogsbruksåtgärder av i motionen antytt slag har utskottet givetvis inte något emot att möjligheterna härtill prövas. Utskottet vill emellertid erinra om att det enligt gällande riktlinjer för det s. k. offertsystemet ankommer på regeringen att i varje särskilt fall besluta i sådana frågor.

Motionen 2251 synes i övrigt inte påkalla någon särskild riksdagens åtgärd i nu förevarande avseende.

Föredraganden anser det angeläget att bidrag kan utgå till ett antal i propositionen närmare angivna kommuner så att arbetena med ett 20-tal *avloppsreningsverk* snarast kan påbörjas. De principer som normalt tillämpas för statsbidrag till avloppsreningsverk bör gälla även för dessa bidrag. Erforderliga bidragsbelopp för de nu aktuella projekten beräknas till ca 17,5 milj. kr.

Utskottet vill erinra om att utskottet i yttrande till finansutskottet över propositionen 1978/79:95 om den kommunala ekonomin (JoU 1978/79:3 y) gett uttryck för sin enhälliga uppfattning att ambitionsnivån när det gäller de

kommunala vattenvårdsfrågorna inte får sänkas. Av en utredning som naturvårdsverket gjort framgår att betydande investeringar för den kommunala avloppsreningen alltså behöver göras i vårt land. Mot bakgrund härav ansluter sig utskottet till de i propositionen framförda synpunkterna under förevarande punkt.

Riksdagen beslöt år 1977 att på tilläggsbudget III till statsbudgeten för budgetåret 1976/77 under reservationsanslaget Särskilt stöd till jordbruk och skogsbruk m. m. i Norrbottens län anvisa 15 milj. kr. Anslaget var avsett att användas för Norrbottendelegationens verksamhet med *jordbruk* och skogsbruk. Härvid ökades möjligheterna att genom statsbidrag stödja uppbyggnaden av bärkraftiga företag av olika slag, främst jordbruksföretag i de inre delarna av Norrbotten.

Norrbottendelegationen har hemställt om en ökning av ifrågavarande anslag för att kunna fullfölja planerad och projekterad verksamhet. Totalt begärs ca 44 milj. kr. Riksdagen har på tilläggsbudget I till statsbudgeten för budgetåret 1978/79 för ändamålet anvisat 20 milj. kr. för nämnda uppgifter (prop. 1978/79:25 bil. 8, JoU 1978/79:15, rskr 1978/79:73). För att delegationen skall kunna fullfölja sitt program inom jordbruk och skogsbruk bör enligt propositionen ytterligare 30 milj. kr. anvisas under ett särskilt anslag för budgetåret 1979/80.

Som anförs i propositionen fortsätter Norrbottendelegationen sitt arbete till årets slut. Utskottet, som finner det angeläget att delegationens program rörande de arcella näringarna kan fullföljas, har inte någon erinran mot den i propositionen gjorda medelsberäkningen.

I motionen 2268 anförs att det inte heller i denna proposition ges någon klar statlig målsättning för det svenska – och i detta sammanhang närmast norrbottniska – jordbruket. Enligt motionärernas mening bör riksdagen hos regeringen hemställa om förslag till åtgärder för upprustning av det norrbottniska jordbruket.

Utskottet vill erinra om att som en av Norrbottendelegationens huvuduppgifter ingår att lämna förslag till åtgärder, som främjar utvecklingen inom andra näringsgrenar än industrin, främst jordbruk och skogsbruk. Det förslag till ytterligare medelsanvisning som utskottet nyss ställt sig bakom är bl. a. avsett för stöd till istandsättning av åkermark, specialproduktion i jordbruksföretag, stöd till kompletterande sysselsättning i länets glesbygder inom hantverk, turism, insatser i skogsbruket m. m.

Vad i övrigt gäller regionalpolitiska insatser av betydelse för bl. a. nu aktuell del av landet vill utskottet erinra om att riksdagens beslut år 1977 om nya riktlinjer för jordbrukspolitik m. m. bl. a. innefattade en förstärkning av prisstödet till jordbruket i norra Sverige. Likaså må erinras om det särskilda stöd till lantbruksföretag m. m. i vissa glesbygder, som riksdagen fattade beslut om föregående vår (prop. 1977/78:113, JoU 1977/78:22, rskr 1977/78:271). I den proposition 1978/79:112 om regionalpolitik, som nu ligger på

riksdagens bord, föreslås en samordning av ifrågavarande stöd med andra stödformer inriktade på att stödja sysselsättning, service och social omvårdnad i glesbygd. Avsikten är att härigenom bl. a. möjliggöra en intensifiering av glesbygdsinsatserna.

Utskottet finner att motionen 2268 mot nu angiven bakgrund inte bör föranleda någon riksdagens vidare åtgärd.

I propositionen nämns i förevarande sammanhang att en grupp jordbrukare i Norrbottens län i en skrivelse till regeringen har hemställt om särskilda insatser av olika myndigheter för ett stort projekt som avser markavvattning i kustlandet. De åtgärder som är aktuella är rensning och fördjupning av avloppsdiken samt täckdikning. Lantbruksnämnden har som beredskapsarbete påbörjat projektering av ca 3 000 ha åker, vilket dock endast är en liten del av hela projektet. I avvaktan på ytterligare underlag m. m. är föredraganden inte beredd att ta ställning till lämplig finansiering m. m. av projektet. Han finner det dock angeläget att resurser ställs till förfogande för fortsatt projektering.

Utskottet finner för sin del inte anledning till erinran mot vad föredraganden sålunda anfört.

I anslutning till förevarande punkt yrkas i motionen 2251 att ett pilotprojekt snabbt genomförs med AMS-medel för att skapa större klarhet om kostnaderna för ifrågavarande markavvattningsprojekt i förhållande till båtnaden.

Enligt utskottets mening är det naturligt att den fortsatta projekteringen bl. a. måste innefatta kostnadskalkyler av det slag som antyds i motionen 2251. I och för sig talar såväl jordbrukspolitiska som regionalpolitiska skäl för att hithörande frågor snarast bringas till en godtagbar lösning. Det tillkommer dock regeringen och vederbörande myndigheter att avgöra de närmare villkoren för hur och när projekt av förevarande slag bör komma till utförande. Något särskilt initiativ med anledning av motionen 2251 i förevarande del finner utskottet inte erforderligt.

Ett annat spørsmål som synes ligga något utanför vad riksdagen har att ta ställning till är den i motionen 2251 aktualiserade frågan om forskning och försök i syfte att öka användningen av den i Norrbotten rikligt förekommande siklöjan till mat. Den närmare bedömningen av hithörande frågor får anses falla inom fiskeristyrelsens och statens livsmedelsverks områden.

Utskottet föreslår att motionen 2251, såvitt här är i fråga, lämnas utan vidare åtgärd från riksdagens sida.

Under åberopande av det anförda hemställer utskottet att riksdagen

1. som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört om de i propositionen förordade insatserna inom jordbruksdepartementets område för att främja sysselsättningen i Norrbotten,

2. beträffande skogsuttag m. m. vid den s. k. skogsodlingsgränsen lämnar motionen 1978/79:2251, yrkandet 1, utan vidare åtgärd,
3. till *Särskilt stöd till jordbruk och skogsbruk m. m. i Norrbottens län* för budgetåret 1979/80 under tionde huvudtiteln anvisar ett reservationsanslag av 30 000 000 kr.,
4. beträffande det norrbottniska jordbruket lämnar motionen 1978/79:2268, yrkandet 8, utan vidare åtgärd,
5. beträffande markavvattning av åkermark anser motionen 1978/79:2251, yrkandet 7, besvarad med vad utskottet anfört,
6. beträffande forskning och försök rörande siklöja lämnar motionen 1978/79:2251, yrkandet 8, utan åtgärd.

Stockholm den 19 april 1979

På jordbruksutskottets vägnar

EINAR LARSSON

Närvarande: Einar Larsson (c), Hans Wachtmeister (m), Bertil Jonasson (c), Grethe Lundblad (s), Sven Lindberg (s), Filip Johansson (c), Åke Wictorsson (s), Arne Andersson i Ljung (m), Gunnar Olsson (s), Håkan Strömberg (s), Tage Adolfsson (m), Ingemar Hallenius (c), Ove Karlsson (s)*, Kerstin Anér (fp)* och Wivi-Anne Radesjö (s).

* Ej närvarande vid betänkandets justering.

Reservation

av Hans Wachtmeister, Arne Andersson i Ljung och Tage Adolfsson (alla m) som anser att

dels den del av utskottets yttrande på s. 4 som börjar med "I den" och slutar med "förevarande avseende" bort ha följande lydelse:

I de områden där från nyss redovisade synpunkter acceptabla skäl kan anföras för vidtagande av skogsbruksåtgärder av i motionen angivet slag vill utskottet för sin del tillstyrka att möjligheterna härtill prövas. Det är ett starkt samhällsintresse att detta görs omgående. Bristen på skogsråvara är stor och arbetslösheten hög. Utskottet, som vill erinra om att det ankommer på regeringen att i det enskilda fallet besluta i hithörande frågor, föreslår att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört med anledning av motionen 2251 i här ifrågavarande del.

dels utskottets hemställan under 2 bort ha följande lydelse:

2. beträffande skogsuttag m. m. vid den s. k. skogsodlingsgränsen med anledning av motionen 1978/79:2251, yrkandet 1, som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,